

Avizul Comitetul European al Regiunilor – Inovarea și modernizarea economiei rurale

(2016/C 120/04)

Raportor: domnul Randel LÄNTS, membru al Consiliului municipal Viljandi (EE-PSE)**I. CONTEXT**

1. Strategia „Europa 2020” consideră că orașele și metropolele sunt motoarele creșterii economice. Nu va fi însă posibil să se atingă obiectivele strategiei și să se mențină coeziunea teritorială, dacă nu se va exploata întregul potențial, inclusiv cel reprezentat de zonele rurale.
2. Regiunile rurale și cele intermediare reprezintă 91 % din suprafața UE, sunt locuite de 60 % din populația UE, produc 43 % din valoarea adăugată brută și găzduiesc 56 % din locurile de muncă.
3. Viața în zonele rurale oferă șansa păstrării unui patrimoniu cultural, arhitectural, natural, social, culinar și economic bogat. Astfel, noile abordări politice menite să încurajeze dezvoltarea durabilă și coeziunea teritorială constituie dovada că zonele rurale reprezintă o miză deosebit de importantă.
4. Numeroase zone rurale din Uniunea Europeană se confruntă cu probleme similare: dificultăți de acces fizic, distanța față de centrele de luare a deciziilor, de cercetare și de învățământ, precum și insuficiența infrastructurii tehnologice, toate acestea făcând ca decalajul tehnologic să crească și mai mult. Participarea pe piața forței de muncă este mai mică în zonele rurale, iar numărul de locuri de muncă create este, la rândul său, mai mic. Pe de altă parte, zonele rurale oferă, de asemenea, o serie de avantaje: natură, un mediu de viață plăcut și mai puțină poluare, pentru a menționa doar câteva.
5. Cu toate acestea, ar trebui remarcat faptul că zonele rurale pot fi foarte diverse în ceea ce privește caracteristicile și problemele cu care se confruntă. Unele dintre acestea sunt afectate de depopulare și de îmbătrânirea populației, precum și de densitatea scăzută a acestora și de dispersarea așezărilor, în timp ce altele, care sunt mai aproape de zonele urbane, se confruntă cu o presiune tot mai mare din cauza cererii pentru terenuri de construcție și a evoluțiilor demografice. Din cauza scăderii activității agricole, unele zone se confruntă cu o încetinire a creșterii economice; altele se bucură într-o măsură din ce în ce mai mare de succes, prin calitatea mediului lor natural sau prin alte atribute care influențează calitatea vieții, grație turismului și/sau afluxului de persoane care se stabilesc în zonele respective. Unele regiuni dispun de o rețea rutieră relativ bună și o infrastructură de informații și comunicații bună, în timp ce altele sunt relativ izolate. Unele dintre ele se află în partea continentală, iar altele în regiuni insulare, trebuind să facă față handicapurilor legate de insularitate. Elementul comun este faptul că nivelul de dezvoltare al zonelor rurale este mai redus față de media UE, în special în comparație cu nivelul de dezvoltare a zonelor urbane – iar acest decalaj continuă să crească.
6. În orice caz, legislația europeană recunoaște anumite tipuri de zone rurale, cum ar fi zonele montane și zonele slab populate, care trebuie să se bucure de o abordare specifică, ținându-se seama atât de limite, cât și de potențialul lor de dezvoltare.
7. Menținerea unui nivel ridicat de calitate a serviciilor publice sau private presupune adesea mari eforturi politice, civice și de ordin financiar și o mai mare solidaritate între mediul rural și cel urban. În același timp, dezvoltarea de servicii sau produse publice poate constitui o nouă provocare antreprenorială. Astfel, pot fi create stimulente prin condițiile de atribuire a contractelor de achiziții publice, pentru ca întreprinderile să caute soluții inovatoare.
8. În comparație cu perioada precedentă, fondurile disponibile în cadrul PAC au fost reduse cu 11,1 %. Pentru a acoperi această diferență, 11 state membre au decis deja un transfer de fonduri din primul pilon către al doilea, iar alte cinci state membre, printre care patru din Europa Centrală și de Est – ce primesc plăți directe mai mici decât media UE – au hotărât să procedeze invers. Aceste fonduri sunt însă în continuare destinate mai degrabă obținerii unor venituri și, într-o mai mică măsură, modernizării și dezvoltării zonelor rurale.

9. Este imposibil să se conceapă o politică veritabilă de dezvoltare rurală fără a ține seama de toate părțile interesate. În legătură cu programele de dezvoltare rurală, instituțiile europene, statele membre și autoritățile regionale și locale ar trebui să ia în considerare cum se cuvine incluziunea socială, combaterea sărăciei și promovarea creșterii economice în zonele rurale. Reducerea resurselor creează multe dificultăți autorităților locale și regionale în eforturile lor de finanțare a acestor priorități.

10. Doar 6 % din bugetul Fondului european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) se alocă programului LEADER, sumă care, în unele state membre s-ar putea dovedi insuficientă pentru relansarea investițiilor. În același timp, până la 150 000 de locuri de muncă au fost create începând din anul 1991 cu ajutorul programului LEADER; acesta este un instrument important care stimulează ocuparea forței de muncă, contribuind astfel la menținerea structurii economice și sociale în mediul rural.

11. Pe lângă creșterea finanțării, ar trebui extins și volumul dezvoltării locale, pentru a cuprinde toate proiectele legate de stimularea dezvoltării economice și sociale în zonele rurale. Cooperarea dintre mici producători ar trebui sprijinită cu scopul de a crește capacitatea lor de producție și a spori performanța piețelor locale, a soluționa problemele legate de lanțurile scurte de aprovizionare și a promova dezvoltarea de produse și comercializarea colectivă a acestora. Astfel de măsuri pot veni în sprijinul intensificării nivelului de colaborare cu instituțiile regionale responsabile pentru educație și formare profesională, cu rețelele LEADER și cu alte forme de cooperare locală.

12. Un studiu realizat de Comisia Europeană – Direcția Generală Politică Regională și Urbană – pe tema sprijinirii dezvoltării locale în contextul politicii de coeziune, a celor mai bune practici și opțiuni politice viitoare recomandă crearea unei platforme de coordonare pentru dezvoltarea locală, cu sarcina de a integra dimensiunea locală a dezvoltării în cadrul Strategiei Europa 2020. Platforma ar trebui să se concentreze asupra simplificării procedurilor și ar trebui să examineze dacă diferitele politici sectoriale sunt coerente. În practică, platforma ar trebui să ia forma unui grup de lucru inter-servicii al Comisiei, care ar putea fi extins cu reprezentanți ai altor instituții ale UE.

13. Așa cum se evidențiază în diverse studii, rețelele de dezvoltare rurală contribuie tot mai mult la dezvoltarea comunităților rurale și la promovarea inovării în acest context, dat fiind că sunt în măsură să ofere consultanță și informații pentru elaborarea unor soluții creative prin care să se rezolve problemele locale, să se împărtășească învățăminte și experiențe pozitive în rândul membrilor lor și să se identifice surse de finanțare. Ca atare, Comitetul salută înființarea Rețelei europene pentru dezvoltare rurală și a Rețelei Parteneriatului european pentru inovare, în conformitate cu dispozițiile articolelor 52 și 53 din Regulamentul (UE) nr. 1305/2013.

14. În timpul perioadei de programare precedente (2007-2013), dezvoltarea rurală a fost sprijinită cu 91 miliarde EUR din FEADR și 85 miliarde EUR din alte fonduri structurale. Cu toate acestea, noul regulament al Fondului european de dezvoltare regională (FEDR) se referă în special la zonele urbane; zonele rurale nu sunt nici măcar menționate. Prin urmare, se pune întrebarea ce posibilități reale mai rămân pentru cofinanțarea proiectelor de dezvoltare în zonele rurale din alte fonduri structurale (FEDR și FSE), în special având în vedere că majoritatea măsurilor prevăzute de regulamentul FEADR sunt rezervate pentru agricultură.

15. Este necesar, de asemenea, să se ridice problema colaborării între fonduri pentru a se face față, prin intermediul ajutoarelor specifice, situației din zonele cu o densitate scăzută a populației și handicapuri demografice severe și permanente.

16. O evaluare recentă a punerii în aplicare a programelor operaționale indică faptul că în prezent doar 22,6 miliarde EUR din FEDR sunt destinate utilizării în zonele rurale. Această sumă reprezintă doar 11 % din bugetul total al FEDR.

17. Trebuie subliniat că fondurile europene alocate cooperării teritoriale pot facilita punerea în comun a resurselor tehnice și umane în regiunile transfrontaliere, în vederea dezvoltării zonelor rurale din aceste regiuni.

18. La 23 martie 2015, Comisia Europeană și Banca Europeană de Investiții (BEI) au prezentat un model de fond de garantare pentru agricultură, menit să asigure un acces mai bun la credite în zonele rurale, astfel încât agricultorii și alți actori din zonele rurale să poată obține împrumuturi mai ușor.

19. Depopularea și exodul tinerilor din zonele rurale către orașele de dimensiuni mijlocii sau mari este o problemă gravă pe tot cuprinsul Europei. Principalele motive pentru acest fenomen sunt lipsa locurilor de muncă, salariile mici și atractivitatea scăzută. În același timp însă, oamenii de afaceri din zona rurală se plâng de faptul că se află în imposibilitatea de a găsi noi lucrători calificați. Prin urmare, este nevoie de o îmbunătățire rapidă a formării profesionale în zona rurală, atât în ceea ce privește formarea profesională inițială, cât și formarea profesională continuă.

20. Este importantă elaborarea unei oferte de formare flexibile, rapide și la o scară adecvată pentru regiunea în cauză. Desigur, este mai dificil să se ofere un program de formare profesională în zonele rurale decât în cele urbane, deoarece cursanții sunt dispersați din punct de vedere geografic, existând și necesități diferite. Una dintre cele mai simple modalități prin care instituțiile de învățământ și întreprinderile pot da dovadă de angajament constă în ofertele de stagieri; fără sprijin extern, prezența unor stagieri se poate însă dovedi prea împovărătoare pentru întreprinderile mici. Ar trebui avută în vedere elaborarea unor planuri de sprijinire a întreprinderilor care oferă locuri pentru stagieri și salarii decente, oferindu-li-se perspective efective cu privire la locurile de muncă pe termen lung. Instituțiile regionale de formare profesională și alte instituții de învățământ ar trebui să dispună de resurse cuprinzătoare și să fie investite cu misiuni clare referitoare la formare continuă și reciclare. În unele zone, societatea civilă a contribuit în același timp la crearea instituțiilor necesare; experiența acestora ar trebui împărtășită și în alte zone.

21. Importanța silviculturii pentru dezvoltarea zonelor rurale și a economiei rurale a crescut datorită dezvoltării rapide a tehnologiei. În prezent, sectorul forestier asigură mult mai mult decât o singură materie primă – lemnul. Lemnul prelucrat este utilizat în construcții sau poate fi găsit, de asemenea, sub formă de fibră lemnoasă, în sectorul îmbrăcăminte, al automobilelor și chiar în industria alimentară.

22. Rețelele de telecomunicații rapide sunt de o importanță vitală pentru competitivitate și pentru creșterea economică. Servicii digitale de calitate pot fi oferite doar dacă există rețele de internet rapide și fiabile. Deși acoperirea de bandă largă în UE s-a îmbunătățit considerabil în ultimii ani, iar infrastructura necesară a fost pusă la punct în multe regiuni, mai există și zone rămase încă cu mult în urmă. În plus, statisticile privind rata de acoperire nu reflectă întotdeauna calitatea serviciilor de internet în bandă largă în zonele rurale. În conformitate cu obiectivele stabilite în Agenda digitală pentru Europa 2020, trebuie depuse eforturi pentru a asigura aceeași capacitate în întreaga UE. Contrastul dintre zonele rurale și urbane este foarte vizibil în acest sens. În anumite regiuni, în care accesul există în principiu, consumatorul final mai trebuie să efectueze investiții suplimentare substanțiale pentru conectare, investiții care trebuie finanțate din resurse proprii. Trebuie să se depună eforturi suplimentare pentru a promova progresul pieței virtuale, îmbunătățirea accesului la serviciile de comunicații electronice și dezvoltarea de servicii online în zonele rurale.

23. În afară de disponibilitatea infrastructurii, este important să se ia măsuri pentru ca cetățenii și întreprinderile să devină utilizatori versați ai acestui potențial. Studiile arată că, în pofida unui acces bun la internet, multe persoane utilizează într-o măsură limitată posibilitățile oferite. Formarea și diseminarea de informații cu privire la diferitele posibilități – în special, privind utilizarea TIC pentru dezvoltarea de produse de către micile întreprinderi – ar putea fi o oportunitate pentru zonele rurale.

24. În prezent, conceptul de orașe inteligente este de obicei asociat cu orașele mari, unde au loc schimbări și unde sunt căutate noi perspective de dezvoltare. Cu toate acestea, ar fi spre beneficiul zonelor rurale, dacă ele s-ar deschide acestui concept. Termenii de oraș și sat nu ar trebui considerați ca opuși; dimpotrivă, ar trebui să existe o sinergie între ele, la care să poată contribui noile tehnologii și punerea lor în aplicare. Pentru a evita discrepanța dintre zonele urbane și cele rurale, ar trebui să fie vorba mai degrabă de „regiuni inteligente”.

25. Politica agricolă comună reglementează agricultura și rolul acesteia în dezvoltarea rurală. La nivel regional, dezvoltarea rurală este strâns legată de dezvoltarea agriculturii. Mediul rural nu înseamnă în mod obligatoriu agricultură, dar este cert că nu există mediu rural fără agricultură. Dezvoltarea agriculturii nu poate avea loc de sine stătător, astfel că trebuie să se asigure în continuare convergența condițiilor și obiectivelor cu dezvoltarea rurală, în sensul că dezvoltarea agriculturii trebuie să contribuie la creșterea nivelului de trai al populației rurale, al lucrătorilor din agricultură și, nu în ultimul rând, al populației din orașele învecinate.

26. Parteneriatul european pentru inovare privind productivitatea și sustenabilitatea agriculturii este o abordare inovatoare pentru a remedia deficiențele, lacunele și obstacolele care împiedică sau încetinesc dezvoltarea și introducerea pe piață a ideilor bune din domeniul cercetării și al inovării europene. Trebuie găsite soluții, în special în ceea ce privește nivelul scăzut al investițiilor, reglementările neactualizate, lipsa de standarde și problemele cauzate de fragmentarea pieței.

27. Având în vedere dificultățile de acces fizic cu care se confruntă numeroase zone rurale, fapt care le împiedică să își fructifice întregul potențial economic, se impune și ca fondurile publice să urmărească conectarea adecvată a zonelor rurale și urbane, prin rețele de transport rapid, dar care să respecte mediul în regiunile pe care le străbat.

II. PROPUNERI ȘI RECOMANDĂRI POLITICE

COMITETUL EUROPEAN AL REGIUNILOR

28. consideră că problemele economice, sociale și de mediu apărute în toate regiunile europene, și în special în zonele rurale ale Uniunii Europene, pot fi soluționate numai prin abordări integrate de politică

și, prin urmare,

29. consideră că trebuie salutat noul cadru strategic comun și că Comisia ar trebui invitată să continue armonizarea normelor pentru fondurile structurale, în vederea unei mai bune planificări și coordonări a dezvoltării rurale;

30. crede că trebuie asigurată eficacitatea și eficiența dispozițiilor legislative privind integrarea fondurilor, inovarea în sectorul agricol și în mediul rural și abordările colaborative, ca elemente de mare noutate ale reformei politicii de dezvoltare rurală;

31. consideră că trebuie depuse eforturi pentru contribuții diferențiate și că trebuie luate în considerare interesele rurale în toate domeniile de politică ale UE, așa cum este cazul în prezent pentru orașe;

32. atrage atenția asupra faptului că măsurile de austeritate și reducerea finanțării generale pentru agricultură și dezvoltare rurală amenință viabilitatea zonelor rurale, aflându-se, prin urmare, în contradicție cu principiul coeziunii teritoriale a UE;

33. invită Comisia să sprijine mai bine zonele rurale care au fost nevoite să depună eforturi importante pentru a-și schimba modelul economic, cum ar fi, de exemplu, trecerea de la agricultură la turism;

34. pentru a crește în ansamblu sprijinul financiar al UE destinat dezvoltării rurale, cu scopul de a contrabalansa concentrarea tot mai mare a producției agricole, care duce la disparități regionale majore, și pentru a stabili un plafon pentru transferurile de la cel de-al doilea pilon către primul;

35. solicită ca, în cadrul revizuirii la jumătatea perioadei a cadrului financiar multianual, să se ia în considerare posibilitatea alocării unor fonduri UE mai substanțiale pentru dezvoltare locală în perioada de programare 2014-2020;

36. dată fiind importanța recunoscută deja a promovării dezvoltării rurale, cere să se atribue inițiativei LEADER o cotă minimă de peste 5 % din contribuția totală a FEADR;

37. consideră că trebuie acordată atenție specială programelor de reinnoire și dezvoltare a localităților slab populate sau care prezintă risc de depopulare, și programelor de valorificare a patrimoniului istoric sau cultural al acestora în scopuri turistice;

38. propune sprijinirea solicitării adresate Comisiei de către Mișcarea europeană pentru spațiul rural (M.E.R.) și de Intergrupul privind zonele rurale, de munte și îndepărtate al Parlamentului European privind elaborarea unei Cărți albe care să servească drept punct de plecare pentru o politică de dezvoltare post-2020 a zonelor rurale;

39. se pronunță pentru sprijinirea platformei de coordonare pentru dezvoltarea locală, care urmează a fi înființată de Comisia Europeană;
40. scoate în evidență importanța zonelor rurale ca poli de dezvoltare și inovare care contribuie la Strategia Europa 2020;
41. se pronunță, în cadrul FEDR, în favoarea unei valori adăugate europene clare cu privire la cooperarea dintre zonele urbane și rurale, luând în considerare într-o mai mare măsură abordarea funcțională a acestui spațiu, pentru a exploata pe deplin potențialul unei astfel de cooperări, valorificând-o în sensul unei contribuții substanțiale la coeziunea teritorială;
42. se pronunță împotriva principiului condiționalității macroeconomice pentru alocarea fondurilor UE, considerând că trebuie luați în considerare și indicatori sociali și ecologici;
43. consideră că trebuie acordată o atenție deosebită demersurilor inovatoare în spațiul rural, deoarece acestea ar putea servi drept model pentru alte regiuni și domenii;
44. propune să se ia măsuri pentru ca fondurile BEI, programele de inovare și cercetare științifică agricolă să aibă în vedere în primul rând zonele în care se cresc animale, cele cu handicapuri naturale și micile exploatații agricole, luând în considerare și provocările de ordin social, pentru a menține sustenabilitatea agriculturii în toate regiunile și pentru a conserva comunitățile rurale prin reducerea disparităților regionale;
45. scoate în evidență importanța parteneriatului pentru inovare destinat modernizării economiei rurale, în special în ceea ce privește realizarea unei legături mai strânse între politica agricolă și cea de cercetare, între cercetători și fermieri. Din această perspectivă, trebuie fructificate pe deplin măsurile prevăzute de Regulamentul (UE) nr. 1305/2013 în sprijinul priorității reprezentate de „încurajarea transferului de cunoștințe și a inovării în agricultură, silvicultură și în zonele rurale”;
46. pledează pentru elaborarea la nivel european a unor orientări adecvate de identificare a funcțiilor și sarcinilor diverselor rețele rurale naționale, precum și a modalităților de acordare de asistență în punerea în aplicare a planurilor de dezvoltare rurală;
47. solicită o mai bună coordonare a politicii în domeniul inovării la nivelul UE;
48. deplânge în mod explicit faptul că zonele rurale nu sunt incluse în grupul-țintă principal al parteneriatului de inovare pentru dezvoltare locală al Comisiei Europene („Orașe și comunități inteligente”);
49. ia act cu regret de rezultatele raportului intermediar privind punerea în aplicare a programelor operaționale, în care se arată că, în prezent, doar 11 % din fondurile FEDR sunt alocate zonelor rurale;
50. solicită modernizarea formării profesionale în zonele rurale și adaptarea sa la condițiile de concurență de la nivel mondial și la nevoile întreprinderilor locale;
51. solicită să fie luate măsuri, astfel încât o parte din fondurile FSE să fie alocate educației și formării profesionale în zonele rurale; aceste domenii trebuie dezvoltate în continuare;
52. solicită Comisiei, statelor membre și autorităților regionale și locale relevante să încurajeze cooperarea dintre întreprinderi și instituțiile regionale de învățământ și formare profesională, inclusiv prin facilitarea creării de centre de sprijinire a inovării în agricultură, pe baza soluțiilor deja testate în alte state membre;
53. reamintește că este necesară educarea societății în ansamblul său cu privire la importanța pentru marele public a conservării zonelor rurale⁽¹⁾ și, prin urmare, trebuie garantată prestarea de servicii publice de bază, cum ar fi educația, îngrijirile de sănătate sau serviciile sociale, pentru locuitorii zonelor rurale;

⁽¹⁾ NAT-V/029.

54. solicită elaborarea unor măsuri de stimulare a dezvoltării de produse de către întreprinderile mici și îndepărtarea obstacolelor din calea funcționării pieței interne, precum și încurajarea consumului de proximitate și a lanțurilor scurte de aprovizionare cu produse agroalimentare;
55. lansează un apel în favoarea unor eforturi mai ample pentru a dezvolta internetul de mare viteză în zonele rurale, cu ajutorul rețelelor de acces de nouă generație, pentru promovarea punerii în aplicare a Agendei digitale pentru Europa până în 2020;
56. subliniază că cunoștințele TIC fundamentale trebuie îmbunătățite.

Bruxelles, 10 februarie 2016.

Președintele
Comitetului European al Regiunilor
Markku MARKKULA
